

Fra Østergade til USA

En skæbneberetning fra arkivet gemmer.

Af Jannie Würtz Sløk

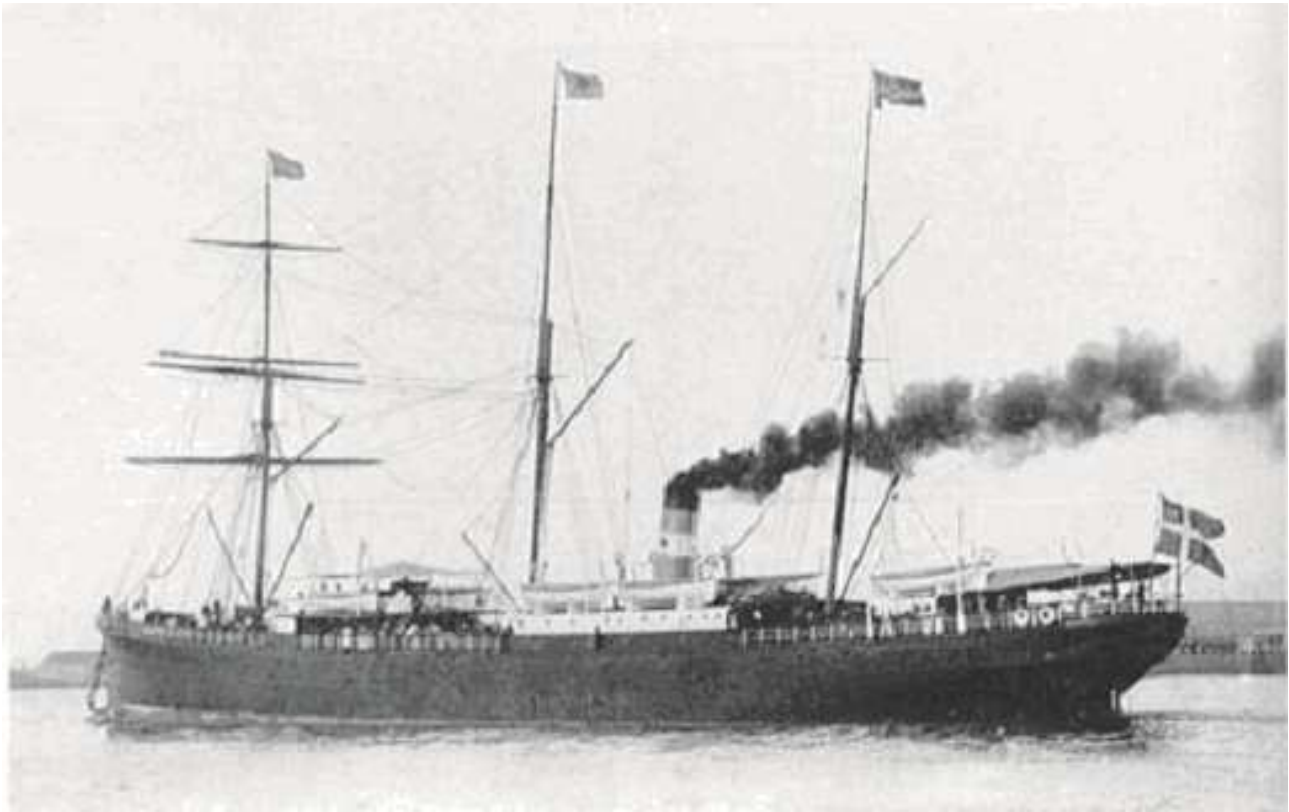
En tilfældig dag da jeg i forbindelse med løsningen af en opgave, var i gang med at gennemgå listerne over danskere der udvandrede i 1891, bemærkede jeg noget usædvanligt. De fleste udvandrere var enten unge mennesker eller familier. Børn udvandrede ikke uden forældre, men ikke destomindre var det tilsyneladende lige det jeg var faldet over.

I protokollen kunne man læse, at på kontrakt nummer 1235, var 3 børn fra Holstebro gået ombord på skibet Thingvalla for at sejle til Amerika med Chicago som endeligt bestemmelse-sted, nemlig jomfru Luesina Thomsen, 14 år, A. Thomsen, 9 år og C. Thomsen, 6 år. Efter en del søgen frem og tilbage måtte jeg med en del undren konstatere at de ganske rigtigt var rejst uledsaget til USA – glimt fra film og bøger om udvandrere rendte mig i hu, og de små nakkehår rejste sig ved tanken om 3 børn alene ombord på et skib fyldt med både godfolk og det modsatte! Det måtte helt bestemt ligge en historie og tungtvejende grunde bag de 3 børns risikable færd.

Første punkt var at finde ud af hvem de tre var. Det viste sig at være de tre piger, Lucine, Ane Vilhelmine og Karoline, døtre af forhenværende politibetjent, nu fiskehandler Thor Kristian Thomsen og hustru Karen Marie Andersen. De 3 piger havde også en bror, den knap 12 årige Anders Christian.

Udvandrerens fulde Navn.	Stilling.	Fødested og sidste Opholdssted (hvis det er forskjelligt fra Fødestedet).	Alder.	Bestemmelsessted.	Kontraktens Nr. og Litra.	Forvisnings-Dato.	Ar
Thomsen Hans Louis		Thomsen Bomh	29	USA	765	31/3/91	V.
Thomsen, A. Hstr.		"	30	"			
" Luesina Jfr.		Holstebro	14	Chicago	1235		
" A. Bam		"	9	"			
" C.		"	6	"			

Kopi af siden i Udvandrerprotokollen med de 3 uledsagede børn. At børnene ikke følges med nogen kan ses ud at kontraktnummeret – børnenes er 1235. Ingen andre har det nummer.

Thingvalla blev bygget i 1874 ved Burmeister & Wain, i København for A/S Sejl og Dampskibsselskabet af 1873. Hun blev lanceret i oktober 1874 for østasiatiske service. Hendes tonnage blev 2.524 tons brutto. Hun var en jern-konstruktion, og havde en enkelt skrue. Hun begyndte sin første rejse for Thingvalla Linie (senere Skandinaviske-American Line) i april 1880, hvor hun sejlede fra København til Newcastle og New York. Hun var nu indrettet med plads til passager; 50-1st, 50-2. og 900-3-klasses passagerer. Den 15. september 1898 sejlede hun fra Stettin på sin sidste rejse til København, Christiania, Christiansand og New York. Hun blev solgt i 1900.

Nu var det store spørgsmål så, hvad der var blevet af de forældre og broderen – de måtte næsten være døde! Det var delvist rigtigt. I kirkebogen for Holstebro fandt jeg moderen død d. 15. marts 1891 kun 49 år gammel. Dødsårsagen var opgivet til ”Ambustio - kun forkullede rester af Tinning og Caput var tilbage”. Moderen var altså brændt, og desuden oplystes at hendes mand, fiskehandler Thor Thomsen var i Amerika da dødsfaldet indtraf - det begyndte at hænge sammen ! Tiden var nu inde til at finde de gamle aviser frem – en sådan ulykke må bestemt være omtalt i avisen. Ganske rigtigt – i avisen oprulles historien.

Thor Thomsens hus der lå ca. midt i det nuværende Færch Hus, med gavlene mod henholdsvis Østergade og Ll. Østergade var kun 2-3 år gammelt. Hele stueplanet var under navnet ”Bethania” indrettet som kapel for methodistmenigheden i Holstebro, til hvilken Thomsen-familien også bekendte sig. I kælderen var der indrettet adskillige små lejemål mens ejerens familie boede i en stor lejlighed på første sal, hvor de i øvrigt også havde udlejet 2 værelser til 3 ugifte håndværkssvende.

Ved 3 tiden om natten mellem den 14. og 15. marts 1891 vågnede skomager Sørensen ved lugten af røg. Han gjorde straks alarm, men flugt var vanskelig da ilden allerede slog gennem døren til trappegangen mellem stueplan og 1. sal. De to andre håndværkere undslap gennem et vindue ud på det tag der var over trappen op til 1. sals lejligheden. Skomager Sørensen forcerede nu gangens tætte røg, og trængte ind til fiskehandler Thomsens familie der lå og sov i gavlværelset ud mod Ll. Østergade. Familien var vågne men skrækslagne – fra vinduet og ned til jorden var der et spring på 8 meter – ikke et spring man bare lige tager med 3 børn. Men endelig kom den ældste pige i tanke om en snor de kunne bruge. Som den første firede hun sig de 8 meter ned til gaden. De to mindste

børn var nu så fortlumede af røgen at de ikke selv kunne fire sig ned. Resolut svang Sørensen sig ud af vinduet, holdt fast med venstre hånd – klar til at tage de 2 mindre børn under højre arm. Men han ventede og kaldte forgæves – røgen havde overmandet de tre tilbageværende, og han måtte lade sig glide tomhændet ned da kræfterne slap op.

Sørensen fik nu fat i en brandstige og fik sine 2 kammerater der sad på trappetaget hjulpet ned. Desuden var der endelig blevet slået brandalarm og folk begyndte at stimle sammen. Et par stiger blev bundet sammen så de kunne nå op til det højtplacerede vindue. Efter flere forgæves redningsforsøg klatrede smed Skjoldborg op og ind af vinduet hvor han fandt de to børn liggende bevidstløse på gulvet. De blev reddet ud, hvorimod det ikke lykkedes at få moderen ud idet stigen, der var blevet lidt for lang, delvist spærrede vinduet.

Efter kort tid kom de to bevidstløse børn igen til sig selv. Efter nogle timer bjærgede man moderens lig fra det nu helt nedbrændte hus. Hun begravdes den efterfølgende fredag.

I tiden derefter bølgede debat og beskyldninger frem og tilbage. Det brandmateriel, herunder stiger, som huse på den tid skulle ligge inde med, var i en sølle forfatning, oftest ikke-eksisterende. Brandvæsnet var langsomt og havde endnu ikke villet bruge den nye stigevogn der ellers kunne have betydet en forskel i tragedien i Østergade – landsdækkende aviser skrev om ”Skandalen i Holstebro” og lokal var diskussionen ophedet. Lå skylden hos byråd, for manglende bevillinger, hos brandchef for efterladenhed, hos brandfolk for langsommelighed eller hos naboer for at lade stå til både hin nat og mht. deres brandmateriel. Som tiden gik ebbede debatten ud, men dog ikke uden at der var iværksat undersøgelser og forbedringer under opsejling.

Omkring den 1. maj 1891 rejste pigerne fra Danmark for at blive forenede med faderen og den bror der få dage før branden havde sat kursen mod Amerika.

Den 11. april havde Thor Thomsen i Chicago underskrevet en fuldmagt der bemyndigede træhandler J P Laursen til at sælge Thor Thomsens brændte ejendom, matr. 62a, til Rasmus Færch. Skødet underskrives den 19. juni 1891. Købssummen var 20.415 men inkluderet i købet var overtagelse af en brandskadeerstatning på 7.900 samt et kreditforeningslån i bygningen oprindeligt lydende på 4.000 kr. Rasmus Færch benyttede købet til i 1897 at opføre et selvstændigt hus til cigarfabrikation. I 1923 lykkedes det Færch at erhverve de næste to ejendomme, således at han nu ejede hele området mellem Østergade i nord, Skovgyden i øst, Lille Østergade i syd og Brostræde i vest – det område vi idag kender som Færch Huset, Østergade 10-14.